

Ruivangsten
rapportage

Samenwerkingscollectief
ruivangsten

2021

Colofon

Refereren als

FBE Noord-Holland (2021). *Ruivangsten rapportage 2021*. Samenwerkingscollectief ruivangsten. Haarlem.

Informatie

FBE Noord-Holland

A Spaarne 17, 2011 CD Haarlem

E info@fbenoordholland.nl

I <https://fbenoordholland.nl/>

FBE Utrecht

A De Hooge Hoek 2-3, 3927 GG Renswoude

E secretariaat@fbeutrecht.nl

I <https://www.faanabeheereenheid.nl/utrecht/>

FBE Zeeland

A Postbus 46, 4460 BA Goes

E zeeland@faanabeheereenheid.nl

I <https://www.faanabeheereenheid.nl/zeeland/>

FBE Zuid-Holland

A Postbus 85881, 2508 CN Den Haag

E info@fbez.nl

I <https://www.fbez.nl/>

Eindredactie

Stichting Faanabeheereenheid Noord-Holland

Afbeeldingen

Shutterstock

Faanabeheereenheid
Zuid-Holland

Ministerie van Infrastructuur
en Waterstaat

Inhoudsopgave

Voorwoord.....	1
1 Inleiding en uitvoering.....	2
1.1 Werkwijze.....	3
1.2 Ontheffingen.....	3
1.3 Werkgebied.....	5
2 Resultaten	7
2.1 Aantal gevangen ganzen.....	7
Verdeling adult/juveniel.....	8
Vangsten brandganzen.....	9
Vangsten Canadese ganzen.....	10
Vangsten grauwe ganzen.....	11
Vangsten hybride en verwilderde ganzen.....	12
2.2 Vangstproces.....	13
Uitvoering.....	13
Groepsgrootte	14
Groepsgrootte gedurende het seizoen	15
3 Discussie.....	16
Schiphol.....	17
4 Conclusie.....	17
5 Aanbevelingen.....	18
5.1 Communicatie	18
5.2 Inventarisatie vanglocaties	18
Literatuurlijst.....	19
Bijlagen	20

Bijlage 1: Gevangen ganzen per provincie.....	20
---	----

Bijlage 2: Genoemde Natura 2000-gebieden	21
--	----

Voorwoord

De Gedeputeerde Staten van Noord-Holland, Utrecht, Zeeland en Zuid-Holland hebben in hun beleid vastgesteld hoe ze de schade veroorzaakt door ganzen in hun provincie willen beperken. Ook het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat heeft beleid opgesteld voor het verbeteren van de vliegveiligheid op en rondom Schiphol. Het terugbrengen van de populatie ganzen door middel van ruivangsten wordt in alle vier de provincies uitgevoerd, incl. de Schipholzone. Uitvoering van dit beleid wordt gecoördineerd door het samenwerkingscollectief. Dit collectief bestaat uit de vier Faunabeheereenheden van elke provincie en het Ministerie van I&W. Voor u ligt de rapportage van de ruivangsten van 2021.

In Nederland is slechts één partij in het bezit van de ervaring en benodigde vergunningen om ruivangsten uit te voeren: 'Duke Faunabeheer'. De vraag naar ruivangsten is in de afgelopen jaren toegenomen. Helaas is de capaciteit voor de ruivangsten al behaald. Duke Faunabeheer zit tijdens de beperkte ruiperiode al op zijn maximale capaciteit. Hierdoor is er concurrentie ontstaan tussen de verschillende provincies en het Ministerie van I&W om ruivangsten in hun gebieden te realiseren.

De populatie ganzen in Nederland beperkt zich niet tot de provinciegrenzen. Hierdoor is een aanpak waarbij de provinciale grenzen leidend zijn niet optimaal voor het terugbrengen van de nationale ganzenpopulatie. Lokaal kan de populatie ganzen tijdelijk worden teruggebracht door middel van ruivangsten. Deze gebieden zullen op- of aangevuld worden door naburige groepen ganzen, zolang de nationale ganzenpopulatie groot is. Een interprovinciale samenwerking voor ganzenbeheer is daarom op grond van zowel beleid, uitvoering en ecologie sterk aan te raden.

Ten behoeve van een interprovinciale samenwerking hebben de eerder genoemde partijen daarom in 2020 besloten een samenwerkingscollectief te vormen voor het uitvoeren van ruivangsten. Via een gezamenlijke opdracht en afspraken over de capaciteitsverdeling is hun doel effectiever ruivangsten in te zetten, de administratieve druk en complexiteit te verlichten en tevens kosten te drukken.

1 Inleiding en uitvoering

In de afgelopen decennia zijn de aantallen ganzen die in Nederland broeden en jaarrond verblijven (standganzen) sterk toegenomen. Met name de populaties van de brandgans, grauwe gans en Canadese gans kennen een exponentiele groei (Buij & Koffijberg, 2019; Voslamber et al., 2010). De ganzenpopulaties hebben de afgelopen jaren kunnen toenemen doordat ze hebben geprofiteerd van restricties op het gebied van jacht en de toegenomen voedselkwaliteit in de intensieve landbouw (Buij & Koffijberg, 2019; Voslamber et al., 2010). Ook is het Nederlandse landschap steeds aantrekkelijker geworden voor broedende ganzen door de overvloedige aanwezigheid van grote en kleine wateren met voedselgebieden in de nabije omgeving (Voslamber et al., 2010). In Noord-Holland werden gedurende de jaarlijks uitgevoerde juli-tellingen van 2020 c.a. 160.000 ganzen waargenomen (FBE Noord-Holland, 2021), en in Zuid-Holland c.a. 176.000 ganzen (Gommer & Keuper, 2020). In Utrecht werden tijdens deze telling in 2019 c.a. 38.000 ganzen geteld (FBE Utrecht, 2020), in Zeeland c.a. 23.500 ganzen (FBE Zeeland, 2020)

De toename van het aantal standganzen zorgt echter voor conflicten met onder andere de landbouw en flora en fauna (van der Jeugd et al., 2006). Alleen al in 2020 is er landelijk ongeveer 27,5 miljoen euro uitgekeerd aan gedupeerde boeren in Nederland, als tegemoetkoming in de schade veroorzaakt door ganzen (grauwe gans, brandgans, kolgans en rotgans). Hiervan is in totaal ruim 12 miljoen euro uitgekeerd in de provincies Noord-Holland, Utrecht, Zeeland en Zuid-Holland (BIJ12, 2021). In natuurgebieden veroorzaken de groeiende aantallen ganzen schade aan oevervegetaties en rietlanden door overbegrazing. Hierdoor verdwijnt de leefomgeving van een groot aantal diersoorten. Deze veranderingen zorgen ervoor dat de biodiversiteit in natuurgebieden afneemt, waardoor de Natura 2000-doelstellingen en de doelen van de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) niet gehaald worden. De grote groepen ganzen zorgen naast schade aan gewassen en flora en fauna ook voor onveilige situaties voor luchtverkeer. Het aantal baankruisingen waarbij het risico op 'bird strikes' toeneemt zorgt voor

schade aan vliegtuigen, waardoor de veiligheid van passagiers in het geding komt. Dit is vooral rondom de luchthaven Schiphol van belang. Om schade aan landbouwpercelen te beperken, schade aan flora en fauna terug te dringen en de vliegveiligheid te verhogen, wordt in verschillende provincies een divers pakket aan beheermaatregelen uitgevoerd, waaronder ook in Noord-Holland, Utrecht, Zeeland en Zuid-Holland. Een van de uitgevoerde beheermaatregelen is het vangen van ganzen tijdens de rui (ruivangsten). Ganzen zijn tijdens de rui relatief eenvoudig en met minimale verstoring van overige natuurwaarden te vangen, waarna ze middels CO₂ kunnen worden gedood. Het doden van ruiende ganzen is een methode waarbij met een eenmalige inspanning een groot aantal standganzen uit de populatie kan worden weggenomen.

In 2020 zijn de ruivangsten in Noord-Holland, Utrecht, Zeeland en Zuid-Holland voor het eerst gecoördineerd uitgevoerd. De Faunabeheereenheden (FBE's) van Noord-Holland, Utrecht, Zeeland en Zuid-Holland hebben samen met het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat het initiatief genomen om samen te werken in een 'samenwerkingscollectief ruivangsten'. Met dit collectief wordt een eerste stap genomen in interprovinciale samenwerking, met als doel het optimaliseren en inzichtelijk maken van de effectiviteit en (on)mogelijkheden van de beheermaatregel ruivangsten. De ruivangsten in de vier provincies werden gecoördineerd door de betreffende FBE's. De coördinatoren zorgen voor de afstemming met alle betrokken partijen, verzameling van de veldgegevens en aanlevering van de prioritaire vanglocaties aan Duke Faunabeheer. De ruivangsten zijn dit jaar, net zoals de voorgaande jaren, uitgevoerd door één team van Duke Faunabeheer onder leiding van Arie den Hertog. Duke Faunabeheer voert al sinds 1998 ruivangsten uit. Na het uitvoeren van de ruivangsten werden de gegevens ingevoerd in het Fauna Registratie Systeem (FRS) (Noord-Holland, Utrecht, Zeeland) en Dora (Zuid-Holland).

1.1 Werkwijze

Ruiende ganzen worden op velden of open water bijeengedreven en geleid naar een al eerder geplaatste vangkraal. Nadat de groep ruiende ganzen zich in de kraal heeft verzameld, wordt deze afgesloten en afgeschermd met kunststof folie. Deze folie wordt om de vangkooi geplaatst om prikkels van buitenaf te beperken en zo de stress bij de gevangen ganzen te verminderen. Vervolgens worden de ganzen in een mobiele wagen gedreven, waarna ze door de toevoeging van koolstofdioxide (CO₂) worden gedood. Wageningen Livestock Research en de Raad voor Dierenaangelegenheden (RDA) hebben het doden van ganzen met CO₂ in de ruiperiode onderzocht (Buij & Koffijberg, 2019; Voslamber et al., 2007, 2010). Het onderzoek toonde aan dat ganzen binnen één minuut bewusteloos raken. Men concludeerde dat het doden van groepen ruiende ganzen met oplopende CO₂-concentraties vanuit dierenwelzijn acceptabel is wanneer het Richtsnoer Ganzendoden wordt gevolgd (Voslamber et al., 2007). In de richtsnoer staan concrete randvoorwaarden over wanneer en hoe het middel ingezet kan worden. Zo worden er eisen gesteld aan de apparatuur (o.a. opbouw van concentraties, meetapparatuur) en het gebruik ervan (o.a. aantallen dieren, tijdsduur, expertise). Nadat de ganzen zijn gedood worden alle adulte en juveniele ganzen apart in kratten gelegd. Vervolgens worden de ganzen opgehaald door het poeliersbedrijf 'Pieter van Meel Wild & Gevogelte'. Adulte en juveniele ganzen worden apart verwerkt door het poeliersbedrijf. Van de ganzen wordt alles gebruikt: veren voor de dons industrie, bouten en borstvlies voor menselijke consumptie en de overige delen voor de diervoederindustrie.

1.2 Ontheffingen

In het wild voorkomende soorten ganzen worden beschermd door de Wet natuurbescherming (Wnb). Deze juridische bescherming is in hoofdzaak gebaseerd op de bepalingen van de Europese Vogelrichtlijn. Gedeputeerde Staten kan op grond van artikel 3.17 Wnb – ten behoeve van de beperking van de omvang van een populatie van in het wild levende vogels – een ontheffing verlenen, zoals bedoeld in artikel 3.3 Wnb, indien deze beperking nodig is in het kader van een wettelijk belang. Deze ontheffing wordt in beginsel verleend aan een FBE. Deze handelt overeenkomstig het daartoe vastgestelde en goedgekeurde faunabeheerplan (FBP). De FBE kan de aan haar toegestane handelingen door anderen laten uitvoeren middels een machtiging. De vigerende ontheffingen gaven in 2021 de mogelijkheid tot het uitvoeren van ruivangsten in de periode 01 mei t/m 31 augustus 2021 (Tabel 1).

Tabel 1: Vigerende ontheffingen voor de ruivangsten van 2021. *beperkt gebied.

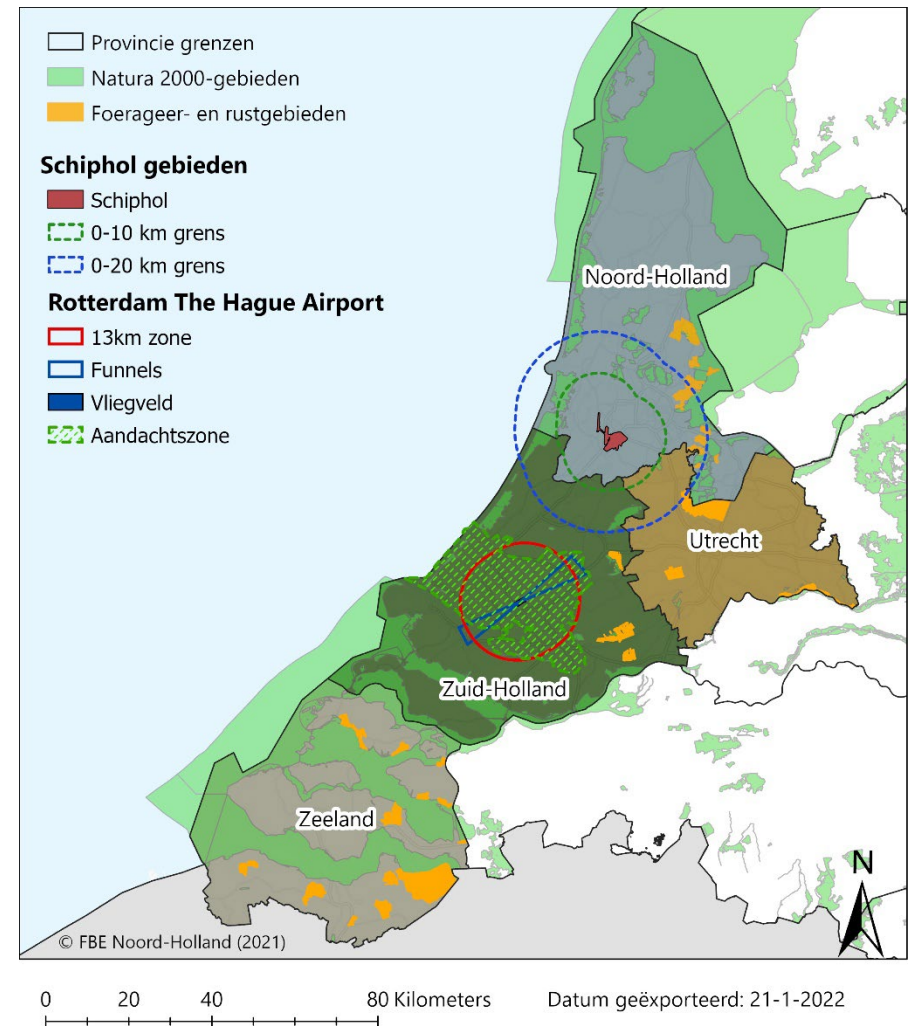
Provincie	Wettelijk belang	Periode	Diersoort	Ontheffing
Noord-Holland	Voorkoming van belangrijke schade aan gewassen (landbouwschade)	1 mei t/m 31 juli	Grauwe gans, brandgans, Canadese gans (groot en klein) en verwilderde en hybride ganzen	612917/616742
Noord-Holland	Veiligheid van het luchtverkeer (vliegveiligheid)	1 mei t/m 31 juli	0-20 km zone: Grauwe gans en verwilderde en hybride ganzen 0-10 km zone: Brandgans, Canadese gans, kolgans, Indische gans en nijlgans	1045511/1063763 & RUD.242274
Utrecht	Voorkoming van belangrijke schade aan gewassen en veiligheid van het luchtverkeer (landbouwschade en vliegveiligheid)	1 mei t/m 31 augustus	Grauwe gans, Canadese gans, verwilderde gedomesticeerde gans en brandgans	Z-WNB-BSB-2019-0143
Utrecht	Voorkoming van belangrijke schade aan gewassen (landbouwschade)	1 mei t/m 31 juli	Grauwe gans, Canadese gans, verwilderde gedomesticeerde gans en brandgans	Z-WNB-BSB-2018-0546
Zeeland	Voorkoming van belangrijke schade aan gewassen (landbouwschade)	15 mei t/m 31 juli	Canadese gans (groot), grauwe gans en brandgans*	FF.14.054, FF.14.049, FF.14.051 en ZK17000074/17020176
Zuid-Holland	Voorkoming van belangrijke schade aan gewassen en veiligheid van het luchtverkeer (landbouwschade en vliegveiligheid)	15 mei t/m 31 juli	Grauwe gans, Canadese gans en gedomesticeerde grauwe gans	ODH-2021-00035081

1.3 Werkgebied

De grootste concentraties standganzen komen voor in het westen en midden van Nederland. De provincies Noord-Holland, Zuid-Holland en Gelderland huisvesten het grootste gedeelte van de Nederlandse standvogel populatie (58%) (Voslamber et al., 2007). Grauwe ganzen bevinden zich vooral in het zuidwesten en midden van Nederland. Ze komen met name voor langs de grote rivieren, in de lage delen van Noord-Holland, Utrecht, Zuid-Holland, Zeeuws-Vlaanderen en op Texel (Voslamber et al., 2007). Canadese ganzen vertonen ongeveer hetzelfde verspreidingsgebied als de grauwe gans (Voslamber et al., 2007). Brandganzen komen geconcentreerd voor, met twee grote populaties in de Zuid-Hollandse delta en in het midden van Noord-Holland (Voslamber et al., 2007). Ganzen kunnen zich makkelijk verplaatsen tussen gebieden, waardoor de populatie standganzen niet gebonden is aan één provincie. Ze verplaatsen zich voornamelijk tijdens hun foerageervluchten. Aangezien ganzen in meerdere provincies schade kunnen veroorzaken, is het van belang dat provincies gaan samenwerken en de populatie standganzen benaderen als een verbonden populatie. Hierdoor kan men effectiever en efficiënter de ganzenproblematiek in Nederland aanpakken. Mede vanuit dit oogpunt is er in 2020 gekozen voor een eerste stap tot samenwerking op het gebied van ruivangsten tussen de faunabeheereenheden (FBE's) van de provincies Noord-Holland, Utrecht, Zeeland en Zuid-Holland en het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat. In alle vier de provincies, die aan de ruivangsten deelnemen, liggen Natura 2000-gebieden en foerageer- en rustgebieden (Figuur 1).

De Natura 2000-gebieden zijn een Europees netwerk van beschermde gebieden. Bepaalde planten, dieren en hun natuurlijke habitat worden in deze zones door Europese afspraken beschermd. Om ruivangsten in Natura 2000-gebieden te mogen uitvoeren moet, wanneer dit niet is opgenomen in de Natura 2000 specifieke beheerplannen, uit onderzoek blijken dat het uitvoeren van de ruivangsten geen negatief effect heeft om de overige natuurwaarden. Als dit zo blijkt kan er naast de ontheffing ook een vergunning worden verleend om in deze gebieden ruivangsten uit te voeren.

De Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit heeft betrokken partijen middels het beleidskader faunabeheer van 27 november 2003 verzocht in gezamenlijk overleg overeenstemming te vinden over het faunabeheer. Hiervan was het doel om onnodige en ongewenste polarisatie over jacht, beheer en schadebestrijding te voorkomen. Hierbij kan worden gedacht aan de realisatie van specifieke beschermingszones in de vorm van foerageer- en rustgebieden. In deze gebieden zijn foerageermogelijkheden voor overwinterende ganzen en geldt er rust voor ganzen van 1 november tot 1 april. Bij aanwezigheid van brandganzen geldt de rust tot 1 mei en bij aanwezigheid van rotganzen wordt de rust verlengd tot 1 juni. Met behulp van deze foerageer- en rustgebieden trachten de provincies trekganzen een plek te bieden waar zij in alle rust kunnen overwinteren (Figuur 1).

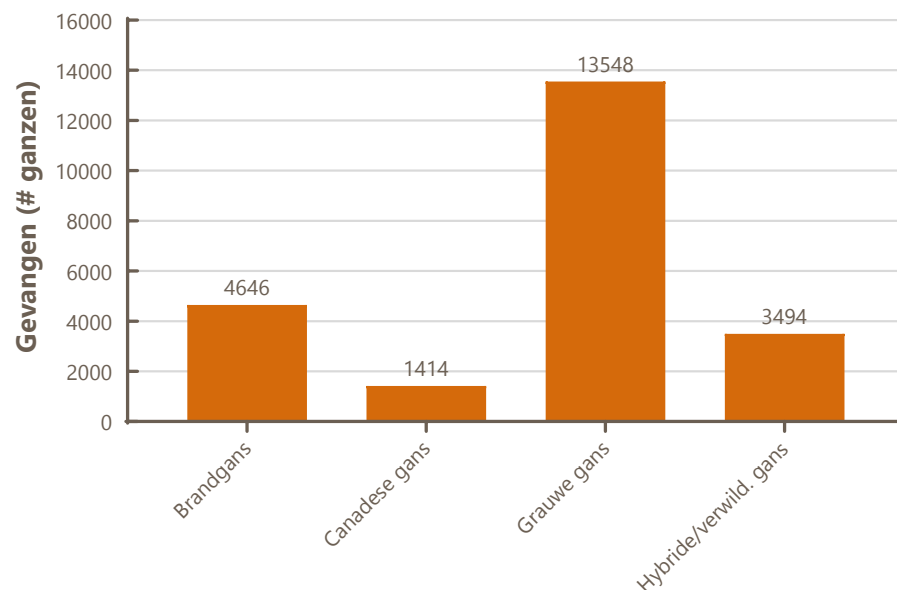

Figuur 1: Aan de ruivangsten deelnemende provincies, de Natura 2000-gebieden, de foerageer- en rustgebieden, de 10 km en 20 km grens rondom luchthaven Schiphol en de 13 km zone, funnels en aandachtszone rondom Rotterdam The Hague Airport.

2 Resultaten

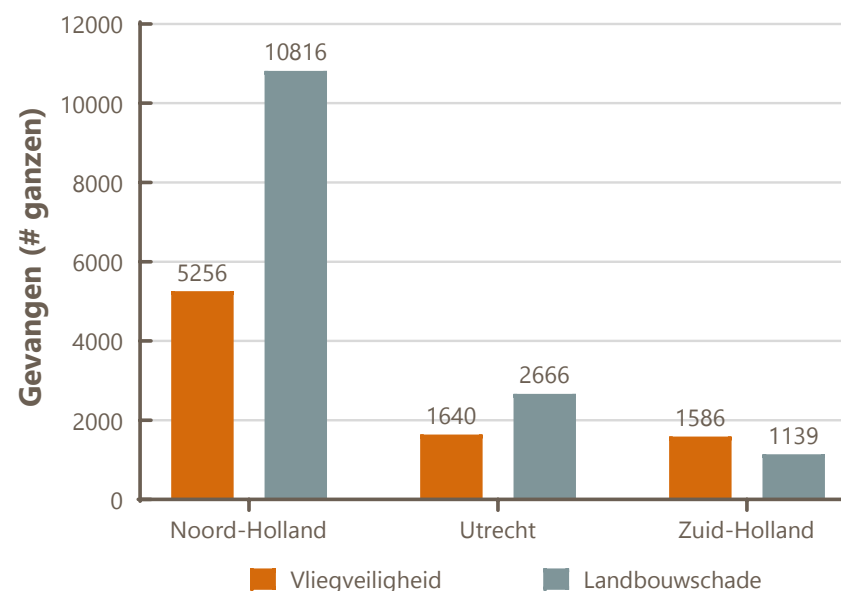
2.1 Aantal gevangen ganzen

Er zijn vijf soorten ganzen gevangen, namelijk brandganzen, Canadese ganzen (groot en klein), grauwe ganzen, hybride ganzen en verwilderde boerenganzen. In totaal zijn er 23.103 ganzen (juveniel en adult) gevangen waarvan hoofdzakelijk grauwe ganzen (13.548, Figuur 2). In Noord-Holland zijn voornamelijk grauwe ganzen gevangen, met daarna ongeveer evenveel brandganzen en hybride ganzen. In Utrecht zijn voornamelijk grauwe ganzen gevangen en in Zuid-Holland voornamelijk grauwe ganzen en Canadese ganzen (Bijlage 1: Gevangen ganzen per provincie.). De ruivangsten werden onder twee wettelijke belangen uitgevoerd, namelijk ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen

Figuur 2: Totaal aantal gevangen ganzen in Noord-Holland, Utrecht, Zeeland en Zuid-Holland in 2021, verdeeld per soort. Niet opgenomen in de tabel is één gevangen nijlgans.

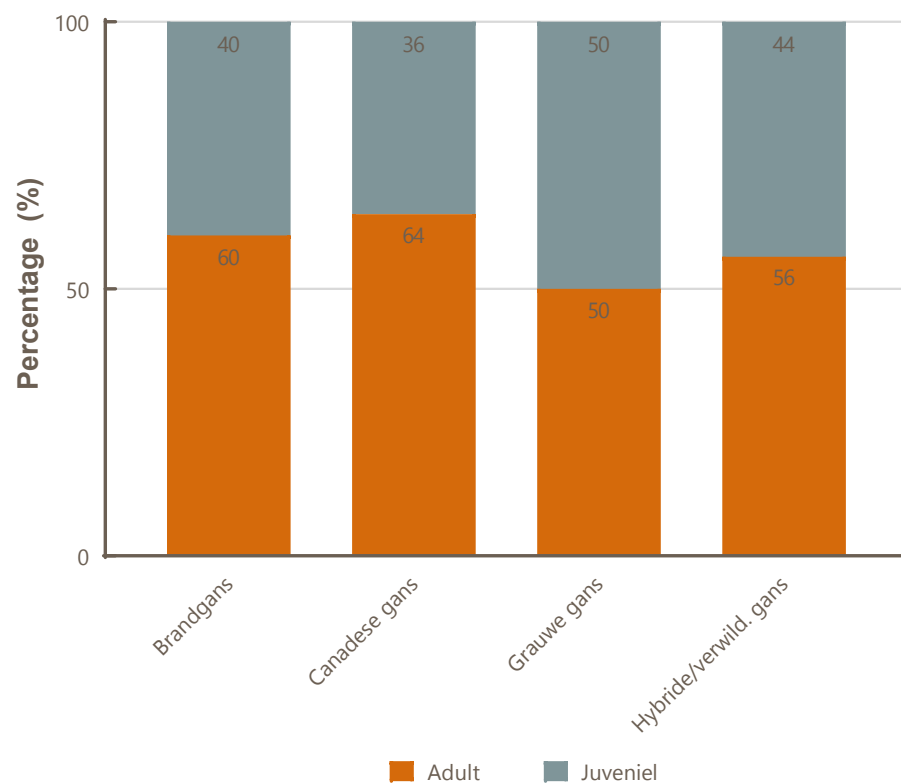
(landbouwschade) en voor de veiligheid van het luchtverkeer (vliegveiligheid). De meeste ganzen zijn gevangen onder het wettelijk belang landbouwschade, met de hoogste aantallen in Noord-Holland (10.816 ganzen) en daaropvolgend Utrecht (2666 ganzen). Ruivangsten voor de veiligheid van het luchtverkeer zijn uitgevoerd rondom luchthaven Schiphol (0-20 km) en luchthaven Rotterdam The Hague Airport (0-13 km), en laten daardoor alleen gevangen aantallen in de daarbinnen vallende provincies zien, zijnde Noord-Holland (5256), Utrecht (1640) en Zuid-Holland (1586) (Figuur 3).

Figuur 3: Verdeling onder welk wettelijk belang per provincie de ruivangsten van 2021 zijn uitgevoerd.

Verdeling adult/juveniel

Gemiddeld was 54% van de gevangen ganzen adult en 46% juveniel. Juvenile ganzen betreffen ganzen die dat jaar zijn geboren en bijna kunnen vliegen op het moment van de ruivangsten. Alle ganzen hadden ongeveer een gelijke verdeling van adult/juveniel, variërend tussen 64% en 50% adulte ganzen. Het percentage adulte ganzen was bij de grauwe ganzen het laagst (50%, Figuur 4).

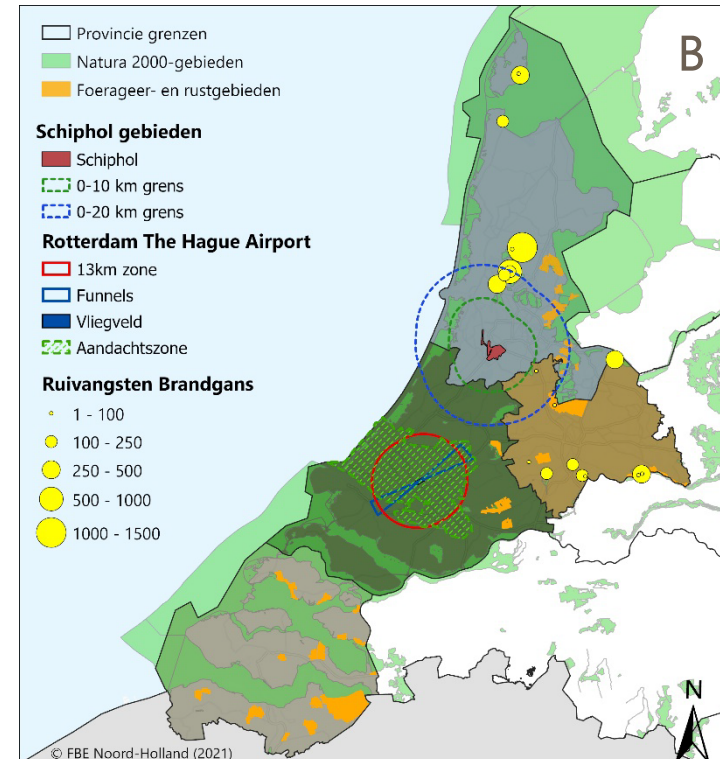
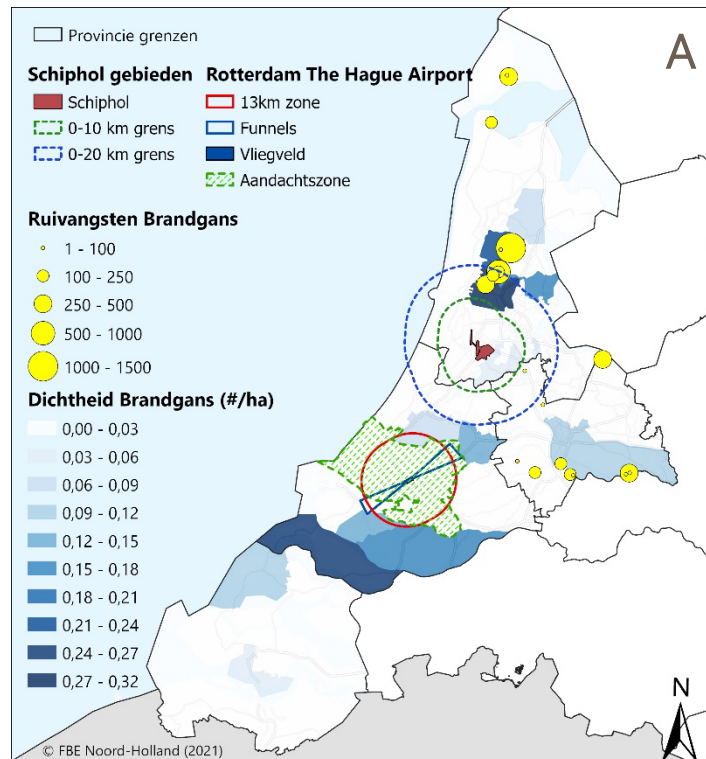
Figuur 4: Verdeling van de in 2021 gevangen ruiende ganzen naar adulte en juveniele individuen per soort.

Vangsten brandganzen

De brandganzen zijn voornamelijk gevangen in gebieden waar deze ook in hoge dichtheden voorkomen. Ook zijn er wel een paar gebieden waar een hogere dichtheid voorkomt, maar waar geen ruivangsten zijn uitgevoerd (Figuur 5A). Het grootste aantal ruiende brandganzen werd gevangen in Natura 2000-gebied Eilandspolder. Brandganzen werden ook gevangen in Natura 2000-gebieden IJperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske, Polder Westzaan, Duinen en Lage

Land Texel, Wormer- & Jipserveld en Kalverpolder, Eemmeer en Gooimeer Zuidoever en Rijntakken (Figuur 5B, Bijlage 2: Genoemde Natura 2000-gebieden).

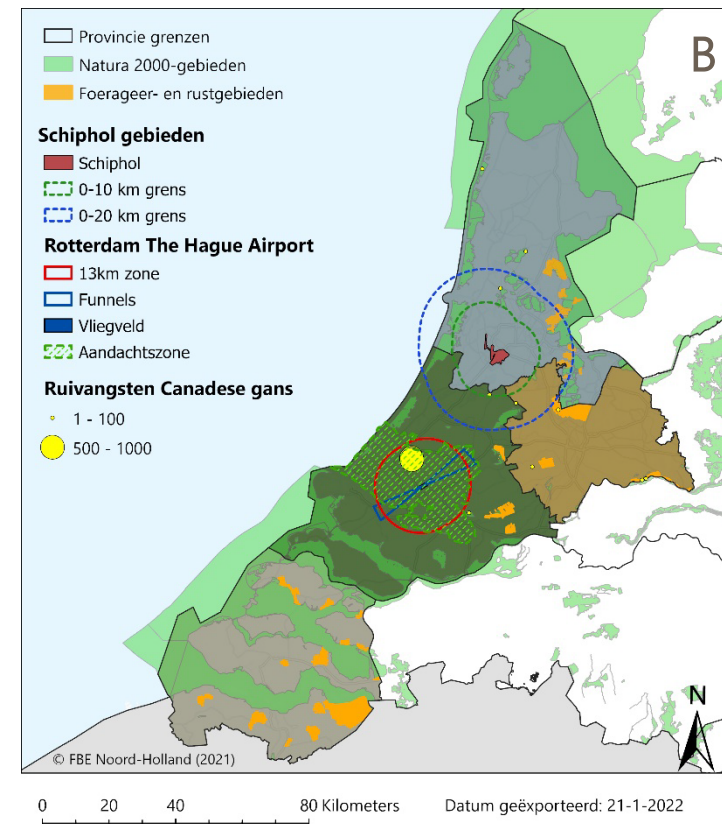
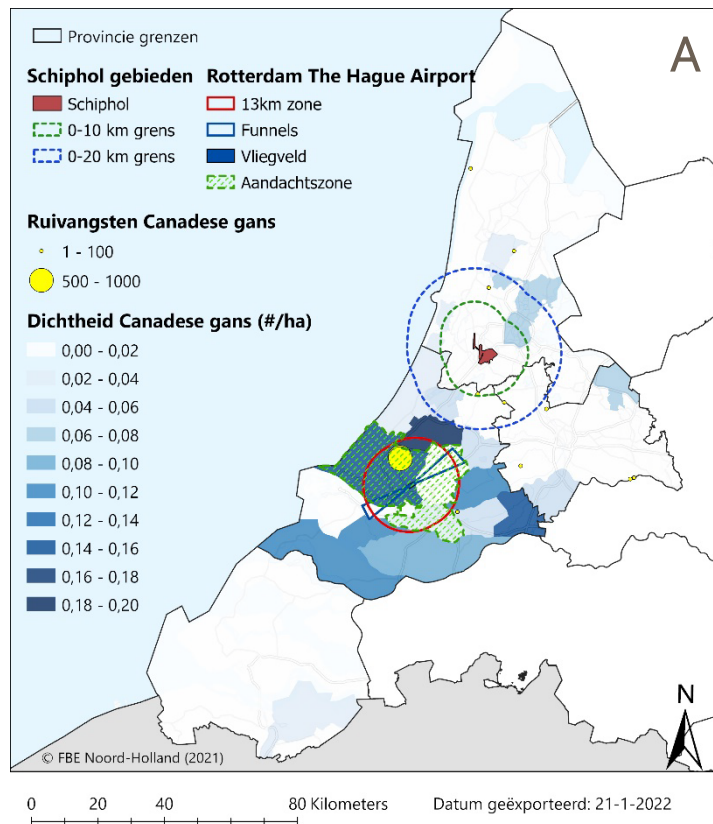

Figuur 5: Het aantal gevangen brandganzen in 2021. A: In vergelijking met het aantal getelde brandganzen per hectare conform de juli-telling van 2021. B: In vergelijking met de Natura 2000-gebieden en ganzen foerageer- en rustgebieden.

Vangsten Canadese ganzen

Er is dit jaar alleen gericht op Canadese ganzen gevangen in Zuid-Holland. Deze vangsten komen redelijk overeen met de gebieden waar hogere dichtheden voorkomen (Figuur 6A). De ruiende groepen Canadese ganzen lijken niet gebonden aan Natura 2000-gebieden (Figuur 6B, Bijlage 2: Genoemde Natura

2000-gebieden). Overige gevangen Canadese ganzen worden als bijvangst van andere soorten ganzen gevangen.

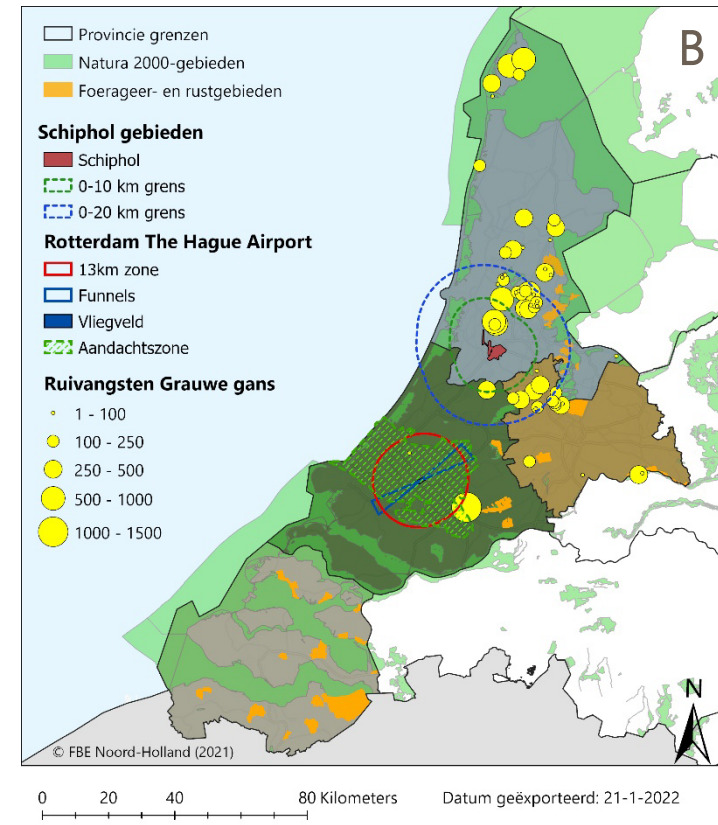
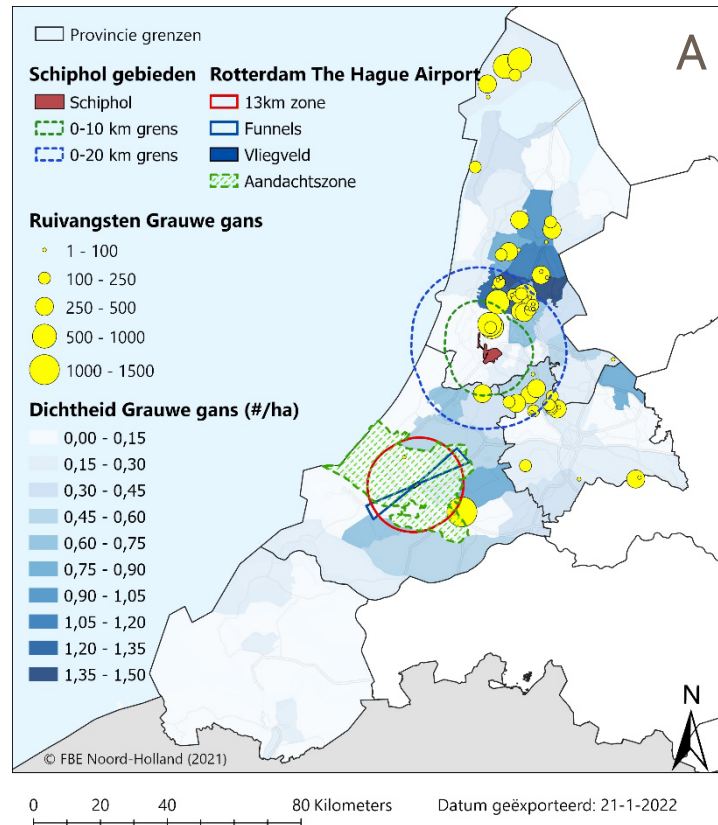

Figuur 6: Het aantal gevangen Canadese ganzen in 2021. A: In vergelijking met het aantal getelde Canadese ganzen per hectare conform de juli-telling van 2021. B: In vergelijking met de Natura 2000-gebieden en ganzen foerageer- en rustgebieden.

Vangsten grauwe ganzen

Grauwe ganzen zijn over het algemeen gevangen in gebieden waar ook hoge dichtheiden grauwe ganzen voorkomen (Figuur 7A). Grauwe ganzen worden voornamelijk in grote groepen in of vlakbij Natura 2000-gebieden gevangen, zoals bij Boezems Kinderdijk, Duin en Lage Land Texel, Polder Westzaan, Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske, Oostelijke Vechtplassen en Rijntakken. Opvallend is dat er meerdere keren grote groepen grauwe ganzen zijn gevangen

op een locatie binnen de 0-10 km zone en 0-20 km zone rondom Schiphol (Figuur 7B, Bijlage 2: Genoemde Natura 2000-gebieden).

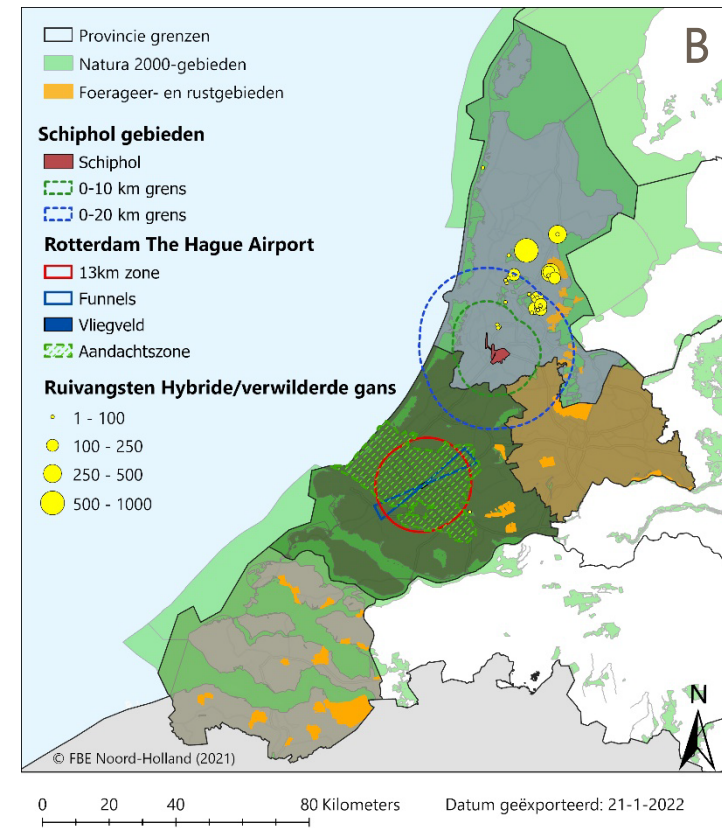
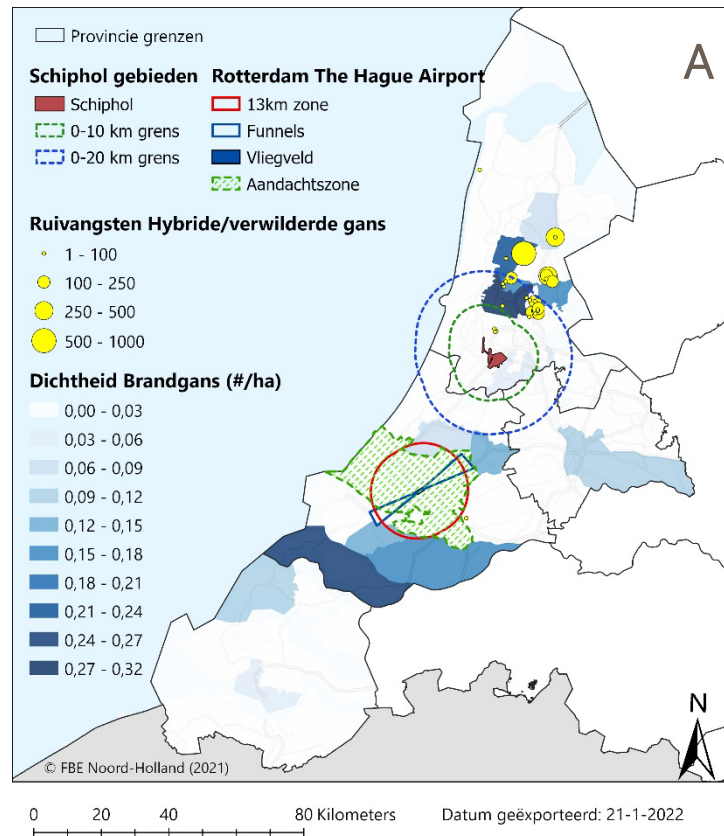

Figuur 7: Het aantal gevangen grauwe ganzen in 2021. A: In vergelijking met het aantal getelde grauwe ganzen per hectare conform de juli-telling van 2021. B: In vergelijking met de Natura 2000-gebieden en ganzen foerageer- en rustgebieden.

Vangsten hybride en verwilderde ganzen

Hybride ganzen zijn gevangen in gebieden waar deze ook in hoge dichtheden voorkomen. Hybride ganzen werden alleen in Noord-Holland gevangen. Verwilderde boerenganzen werden verspreid over de provincies in kleine aantallen gevangen (Figuur 8A). Er zijn meerdere grote groepen gevangen in verschillende Natura 2000-gebieden, zoals Eilandspolder, Polder Zeevang, IJperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske en Wormer- & Jisperveld en

Kalverpolder (Figuur 8B, Bijlage 2: Genoemde Natura 2000-gebieden). Verwilderde boerenganzen waren altijd bijvangsten van andere groepen ganzen.

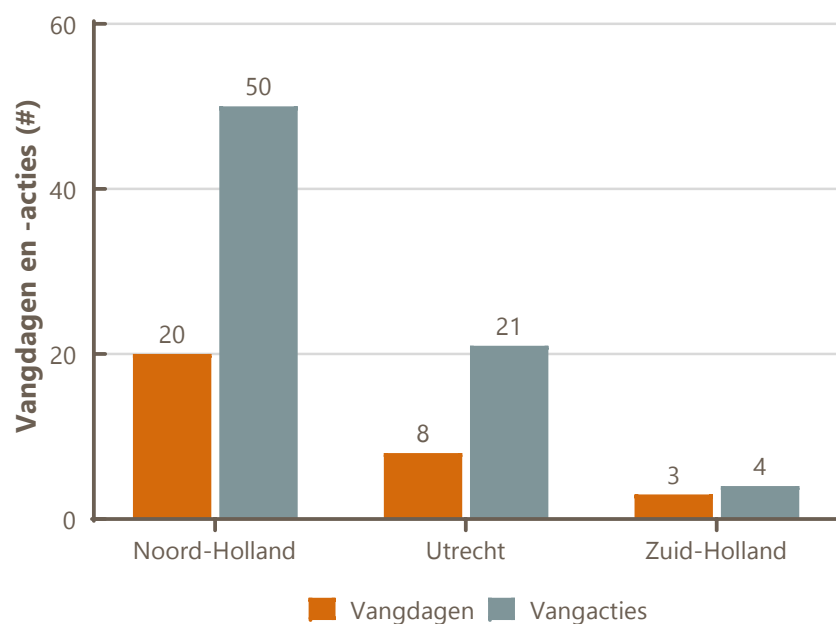

Figuur 8: Het aantal gevangen hybride en verwilderde ganzen in 2021. A: In vergelijking met het aantal getelde brandganzen per hectare conform de juli-telling van 2021. De dichtheid van brandganzen is gebruikt, omdat hybride ganzen tijdens de juli-telling als brandganzen worden geregistreerd. B: in vergelijking met de Natura 2000-gebieden en ganzen foerageer- en rustgebieden.

2.2 Vangstproces

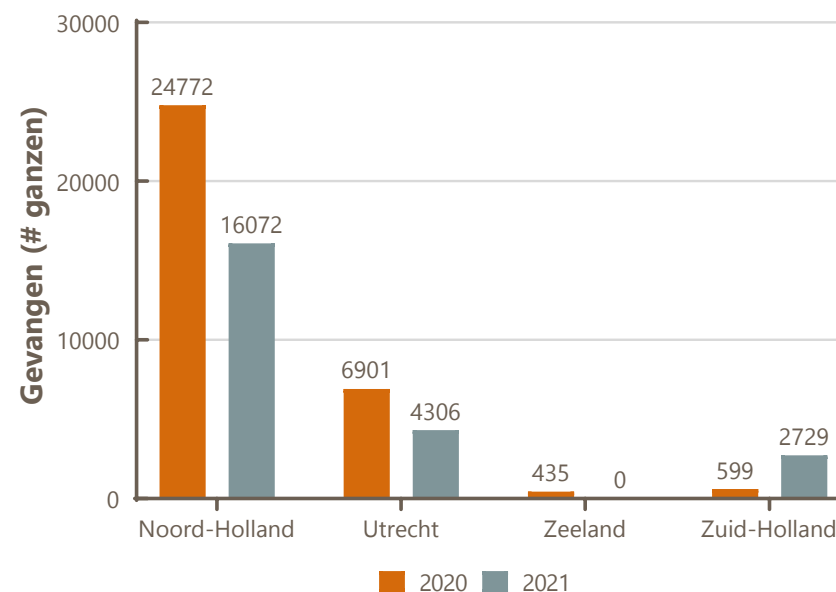
Uitvoering

Dit jaar zijn er in totaal 75 vangacties uitgevoerd door Duke Faunabeheer, verdeeld over 31 dagen. Hiervan zijn er 50 vangacties uitgevoerd in Noord-Holland, 21 in Utrecht en 4 in Zuid-Holland. Er hebben dit jaar door omstandigheden geen ruivangsten plaatsgevonden in Zeeland (Figuur 9). Over het algemeen zijn er in 2021 minder ganzen gevangen dan in 2020. Zuid-Holland

Figuur 9: Het aantal vangdagen en vangacties in 2021 per provincie.

is de enige provincie waarbij er in 2021 meer ganzen zijn gevangen dan in 2020 (+356%). In Noord-Holland (-35%), Utrecht (-51%) en Zeeland (-100%) zijn minder ganzen gevangen. De toename in gevangen ganzen in Zuid-Holland weegt niet op tegen de afname van gevangen ganzen in de andere provincies (Figuur 10).

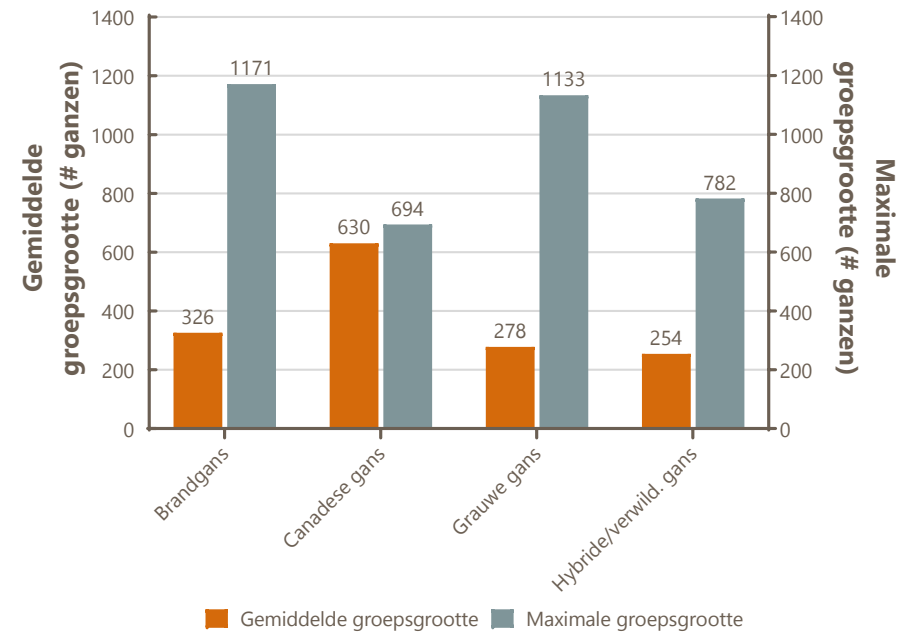

Figuur 10: Aantal gevangen ganzen in 2020 en 2021 in de vier provincies: Noord-Holland, Utrecht, Zeeland, Zuid-Holland.

Groeps grootte

Het gemiddeld aantal gevangen ganzen per vangactie was 293 ganzen. De grootste vangst bestond uit een groep van brandganzen en hybride ganzen (1171 brandganzen, 782 hybride ganzen, totaal 1953 individuen). Doordat er van deze soorten ook veel kleinere groepen zijn gevangen ligt de gemiddelde groeps grootte een stuk lager (326 voor brandganzen, 254 voor hybride ganzen). De groeps grootte van grauwe ganzen verschilde aanzienlijk, waardoor het gemiddelde op 278 individuen ligt. De maximale groeps grootte voor grauwe ganzen was 1133 individuen. Canadese ganzen hadden de grootste gemiddelde groeps grootte (630 individuen), die ook het dichtste bij de maximale groeps grootte ligt (694 individuen) (Figuur 11).

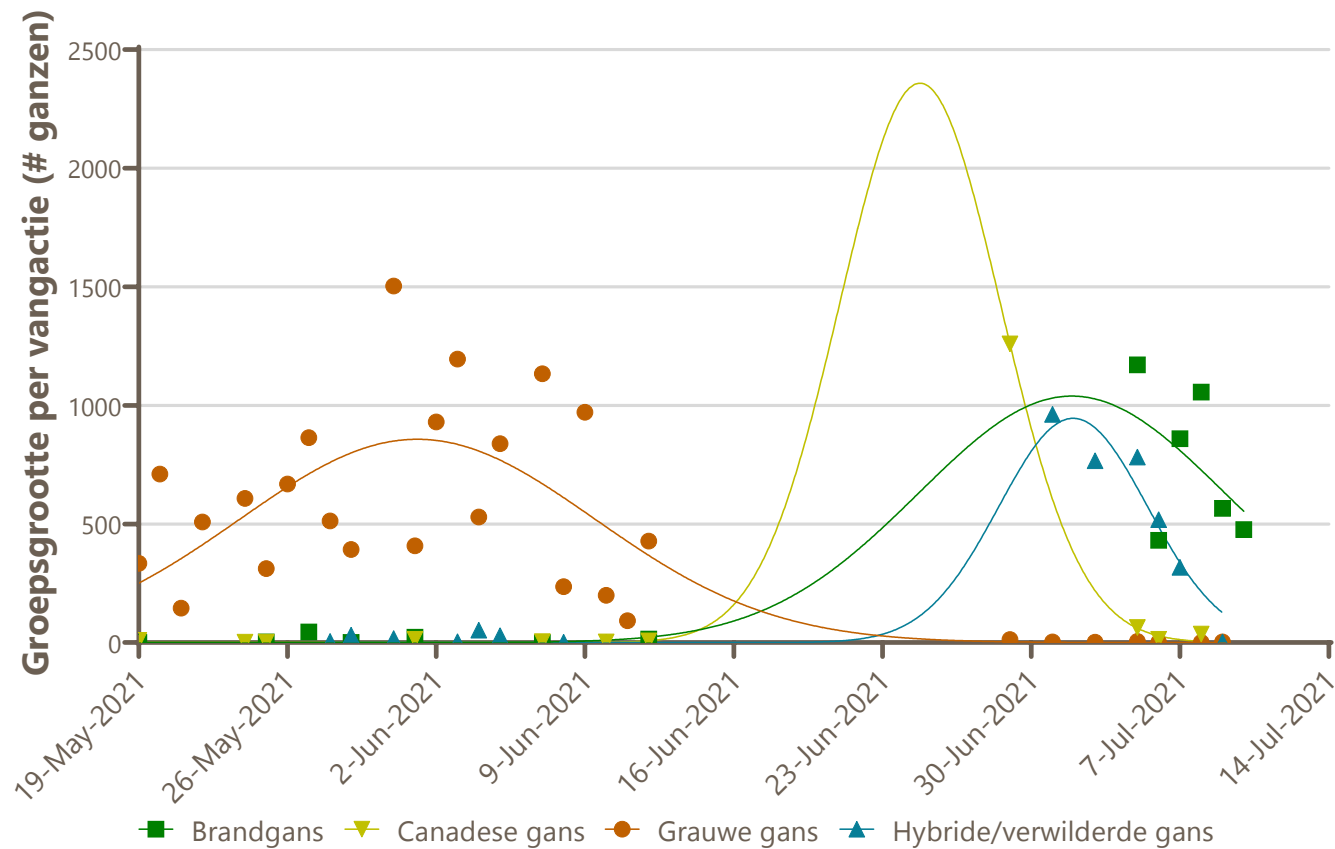

Figuur 11: Gemiddelde en maximale groeps grootte per soort van de ruivangsten uitgevoerd in 2021.

Groepsgrootte gedurende het seizoen

Over tijd is te zien dat vangstresultaten redelijk in lijn zijn met de verschillende ruiperiodes. Figuur 12 laat zien dat de vangpiek van grauwe ganzen rond eind mei/begin juni valt en de vangpiek van de Canadese ganzen rond eind juni/begin juli. Dit komt overeen met de ruipieken van deze soorten. De vangpiek van brandganzen valt rond begin/midden juli. Brandganzen ruien de gehele maand juli. De vervroegde vangpiek van de brandganzen die te zien is in Figuur 12 wordt

waarschijnlijk veroorzaakt doordat de populatie brandganzen lager is dan voorgaande jaren. Hierdoor zijn er minder grote groepen ruiende brandganzen om te vangen aan het eind van het ruiseizoen. Hybride ganzen bestaan voornamelijk uit een kruising van Canadese ganzen en brandganzen, en dit is ook terug te zien in hun vangpiek in de rui periode. Deze ligt tussen de piek van de Canadese gans en de piek van de brandgans.

Figuur 12: Aantal gevangen ganzen over tijd weergegeven per soort, periode 2021.

3 Discussie

Gedurende de ruivangsten van 2021 zijn er minder ganzen gevangen dan in 2020 (afname van 30%). Dit is voornamelijk een gevolg van de afname in gevangen hybride ganzen in Noord-Holland. De afname tussen 2020 en 2021 wordt voor 83,5% veroorzaakt door de afname in aantal gevangen hybride ganzen. De afname in aantal gevangen ganzen is ook een gevolg van het feit dat er minder dagen zijn gevangen (2020: 40 dagen, 2021: 31 dagen). Er zijn dit jaar voornamelijk minder dagen gevangen zijn in de ruiperiode van de hybride/brandgans (2020: 12 dagen, 2021: 8 dagen) en Canadese gans (2020: 4 dagen, 2021: 1 dag). Omdat er een aantal jaar achter elkaar grote groepen brandganzen zijn gevangen, waren er dit jaar minder aanwezig. Daardoor was het dit jaar moeilijker om in Noord-Holland geschikte ruilocaties te vinden voor deze soorten. In 2020 kon er voor het eerst gevangen worden in het Natura 2000-gebied Eilandspolder (Noord-Holland), waar grote groepen ganzen werden gevangen. Als gevolg hiervan was de populatie in 2021 ganzen in dit gebied aanzienlijk kleiner dan in 2020, waardoor hier in 2021 minder ganzen zijn gevangen. In Noord-Holland en Utrecht wordt ervaren dat de grauwe ganzen in kleinere groepen ruien en dat deze groepen ook meer verspreid voorkomen. Het is dan moeilijker om grote groepen grauwe ganzen te vangen. Hierdoor is de uitvoerder genoodzaakt om of 1) meer tijd te steken in het drijven om één grote groep te maken van de verschillende kleinere groepen, of 2) meerdere kleine acties uit te voeren. De verspreiding van de ganzen maakt het inventariseren van ruilocaties ook lastiger. Dit heeft ertoe geleid dat er minder dagen gevangen is op de grauwe gans in Utrecht. Het aantal gevangen ganzen in 2021 is wel vergelijkbaar met het aantal gevangen ganzen in 2019, namelijk 19.720.

De afname in het aantal gevangen ganzen in 2021 ten opzichte van 2020 kan ook het gevolg zijn van de toename in nestreductie in 2021. In 2020 heeft er minder nestreductie plaatsgevonden als gevolg van de Covid-19 pandemie, maar in 2021 was de nestreductie weer vergelijkbaar met de nestreductie voor de Covid-19 pandemie. Dit ondersteunt de theorie dat nestreductie een indirect negatief effect heeft op de omvang van de ruigroepen. Bij ganzen ontstaat vroege groeppvorming in de vorm van ganzencrèches. Deze ganzencrèches bestaan uit kuikens van meerdere nesten onder de hoede van enkele volwassen ganzen.

Tijdens de rui kunnen crèches meer volwassen ganzen aantrekken, doordat deze grote groepen meer veiligheid bieden tijdens de rui (Loonen et al., 1999; Scheiber, 2013). Door nestreductie kunnen de ganzen verstoord worden in hun gedrag om deze grote groepen te vormen. Een onderzoek bij rotganzen heeft weergegeven dat rotganzen meerdere mogelijke ruilocaties bezoeken, voordat zij een definitieve keuze voor hun ruillocatie maken voor dat jaar. Dit suggereert dat gewenste ruilocaties kunnen worden gestuurd door ze kort voor de rui aantrekkelijker dan wel minder geschikt te maken. Dit kan bijvoorbeeld door jachtdruk, recreatiedruk, nestreductie en de toegang tot foerageergronden aan te passen.

De effectiviteit van ruivangsten wordt niet direct bepaald door de groepsgrootte en het aantal gevangen ganzen. Het aantal weggenomen adulte ganzen is het meest bepalend is voor de reductie van een populatie. Er zijn echter nog andere factoren die van invloed zijn op de schade veroorzaakt door de ganzen, zoals de ganzensoort, locatie van het ruien en de inzet van andere beheermaatregelen.

De juli-tellingen tonen aan dat de provincie Noord-Holland samen met Zuid-Holland de hoogste concentratie ganzen heeft. De populatie ganzen in Utrecht is kleiner, maar er wordt meer schade geregistreerd dan in Zuid-Holland (BIJ12, 2021). Over het algemeen worden de ruivangsten uitgevoerd in gebieden waar ook hoge dichtheden van die soorten voorkomen.

Dit jaar hebben er geen ruivangsten plaatsgevonden in Zeeland. Er stonden twee dagen gepland in Zeeland, één voor de grauwe gans en één voor de brandgans. In het gebied gepland voor de grauwe ganzen werden een paar dagen voordat de actie plaats zou vinden broedende veldleeuweriken gesignaleerd. Aangezien deze broedvogel niet verstoord mag worden kon de actie op deze locatie niet doorgaan. In de periode van de ruivangsten was er in Zeeland een nieuwe ontheffing voor populatiebeheer vrijgekomen. Door het gebruik van deze nieuwe ontheffing waren de brandganzen niet meer aanwezig in het geplande gebied.

In Noord-Holland is de streefstand voor de populatie brandganzen bijna gehaald en in Zuid-Holland is deze al behaald. Hierdoor zullen er minder vangacties

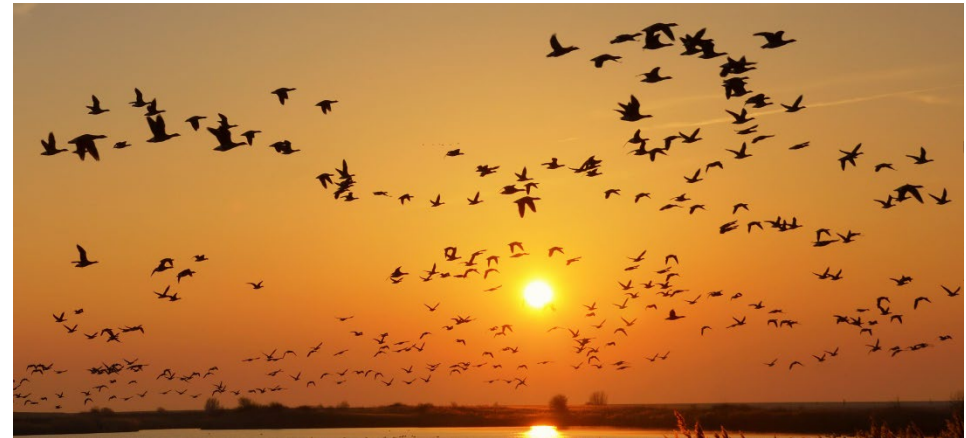
uitgevoerd worden op de brandganzen. Dit zal helaas niet leiden tot meer beschikbare vangdagen voor de grauwe gans. Deze twee soorten ruien namelijk in een andere periode. Het effectief laten verlopen van de ruivangsten op de grauwe gans zal belangrijk blijven. Ruivangsten zijn vooral nodig rondom Schiphol, in het belang van vliegveiligheid. Ook zijn ze nodig op locaties waar grote groepen ganzen ruien voorkomen, waar groepen ganzen relatief veel schade/overlast veroorzaken of waar andere beheermiddelen niet kunnen worden toegepast. De ruivangsten van 2021 laten zien dat de ruivangsten van grauwe ganzen vooral in de Schipholzone hebben plaatsgevonden.

Schiphol

Er zijn een aanzienlijk aantal vangacties uitgevoerd binnen de 0-20 km grens rondom Schiphol, waarbij er ook grote groepen zijn gevangen. Binnen de 0-10 km grens zijn minder ruivangsten uitgevoerd, maar er zijn bij deze ruivangsten wel redelijk grote groepen gevangen. De ruivangsten in combinatie met andere beheermaatregelen hebben ervoor gezorgd dat deze populatie de laatste jaren stabiel lijkt (Non & Visbeen, 2020). Het uitgevoerde beheer in de 0-10 km zone lijkt de ganzenpopulatie klein en stabiel te houden, waardoor er in deze gebieden beperkte mogelijkheden bestaan om ruivangsten uit te voeren. Het zal wel nodig blijven om op een paar gewilde ruilocaties binnen de 0-10 km zone (jaarlijks) ruivangsten uit te voeren. In de 10-20 km zone zijn nog wel hogere concentraties ganzen aanwezig. In deze zone liggen ook meerdere Natura 2000-gebieden waar ook dit jaar weer grote groepen ganzen zijn gevangen (Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske, Polder Westzaan en Wormer- en Jisperveld & Klaverpolder) (Figuur 5, Figuur 7, Figuur 8). Het blijft dus ook van belang om in de 10-20 km zone ruivangsten te blijven uitvoeren, om daar de populatie naar beneden te brengen.

4 Conclusie

Dit jaar bleek de grootste limiterende factor in de uitvoering van de ruivangsten het vinden van geschikte vanglocaties te zijn. Door de inventarisatie van de vanglocaties te optimaliseren zouden de ruivangsten verbeterd kunnen worden. Doordat de vangcapaciteit op dit moment is bereikt, kan er niet meer resultaat worden behaald in meer vangdagen. Er is maar één team dat op dit moment de ruivangsten uitvoert en zij zijn gelimiteerd door de beperkte periode waarin de ganzen ruien. De beste manier om meer ganzen te kunnen vangen is het inzetten van een tweede vangteam. Naast een vergroting van de capaciteit zal een tweede team ook zorgen voor minder onderlinge druk tussen de leden van het samenwerkingscollectief over het verdelen van de vangdagen. Zolang het opzetten van een tweede team niet mogelijk is, is de enige manier om de effectiviteit van de ruivangsten te verhogen een betere inventarisatie van de vanglocaties.

5 Aanbevelingen

5.1 Communicatie

Bij de uitvoering van de ruivangsten is goede communicatie van belang. De uitvoerder is verplicht de ruivangsten af te stemmen met de vijf ganzencoördinatoren (vier FBE's en het ministerie), de vier handhavings- en toezichtorganen van de provincies en de verschillende terreinbeherende organisaties (TBO's). Al deze organisaties hebben hun eigen communicatieprotocollen en voorwaarden, waardoor de uitvoering in de praktijk tot een onredelijk niveau wordt belast. De FBE Noord-Holland heeft er daarom voor gekozen een aantal communicatieve en administratieve taken van Duke Faunabeheer over te dragen aan hun ganzencoördinator. Dit betreft de communicatie met de handhaving van Noord-Holland en de verschillende TBO's in de provincie. De officiële meldingen bij de handhaving en toezichtorganisatie in de provincie zijn ook overgenomen door de ganzencoördinator. Dit is door alle betrokken partijen in de provincie als erg positief ervaren. Doordat Duke Faunabeheer minder taken had, konden zij zich beter focussen op hun andere taken. Ook was het makkelijker voor de ganzencoördinator om de ruivangsten te coördineren en mee te kijken of ruivangsten goed verliepen. De communicatie is dit jaar al verbeterd, maar er is nog steeds verbetering mogelijk. Het blijft van belang dat de uitvoerder goed blijft communiceren met de betrokken partijen, vooral op momenten dat de uitvoerder genoodzaakt is om op de vangdag zelf zijn plannen te veranderen. De ganzen blijven niet op vaste plekken in het veld. Het kan dus voorkomen dat als de uitvoerder op locatie komt, dat de ganzen niet meer precies op die locatie aanwezig zijn. Als dit soort situaties voorkomen, is het van belang dat de uitvoerder goed met betrokken partijen communiceert en in goed overleg met alle betrokken partijen de plannen aanpast, zodat er geen misverstanden ontstaan en de uitvoering volgens de gestelde voorwaarden plaatsvindt. Wel blijft het noodzakelijk dat de uitvoerder de mogelijkheid heeft om flexibel te kunnen optreden. Dit betekent dat de uitvoerder direct contact opneemt met de betrokken partijen, maar ook dat de betrokken partijen goed bereikbaar zijn tijdens de vangdagen in hun provincies en tijdens de voorbereiding.

5.2 Inventarisatie vanglocaties

Het grootste obstakel in het afgelopen ruiseizoen was het vinden van geschikte vanglocaties. Het niet beschikbaar hebben van geschikte vanglocaties is voornamelijk de oorzaak geweest van de afgenomen aantal vangdagen. Dit was vooral het geval in de provincies Noord-Holland en Utrecht. In deze provincies waren op de bekende ruilocaties minder ganzen aanwezig en de ganzen ruiden in kleinere, meer verspreide groepen. Dit komt doordat er al meerdere jaren intensief ruivangsten zijn uitgevoerd in deze provincies. Het hebben van een goede inventarisatie van vanglocaties, uitgevoerd in de juiste periode, is dus van groot belang in deze provincies. De betreffende provincies zullen zelf een afweging maken hoe ze op dit onderdeel kunnen investeren en hiermee ondersteuning kunnen bieden aan Duke Faunabeheer.

Voor alle provincies geldt dat een goede communicatie met de TBO's essentieel is voor het vaststellen van geschikte ruilocaties. De individuele ganzencoördinatoren zullen binnen hun provincie met betreffende TBO's potentiële vanglocaties bespreken. Deze zullen vervolgens met het collectief worden gedeeld, zodat er een verdeling van de vangdagen en een globale planning gemaakt kan worden die voor de start van het seizoen worden besproken. Tijdens het seizoen is nauw contact met de TBO's noodzakelijk om in de gaten te houden of op de geplande locaties ganzen aanwezig zijn en of er eventueel nieuwe locaties worden gevonden waar (grote) groepen ganzen ruiden. Inventarisatie van de vanglocaties en contact met de TBO's tijdens het seizoen is noodzakelijk om de ruivangsten goed te laten verlopen.

Literatuurlijst

- BIJ12. (2021). *Cijfers faunaschade 2020*.
- Buij, R., & Koffijberg, K. (2019). *Ganzen en ganzenschade in Nederland: Overzicht van kennis en kennisvelden voor effectief beleid*.
- FBE Noord-Holland. (2021). *Telrapportage Standganzen Noord-Holland 2020*.
- FBE Utrecht. (2020). Jaarverslag 2019. In *Faunabeheereenheid Utrecht*.
- FBE Zeeland. (2020). *Jaarverslag 2019*.
- Gommer, R., & Keuper, D. (2020). *Integrale telling standganzen Zuid-Holland 2020*.
- Loonen, M. J. J. E., Bruinzeel, L. W., Black, J. M., & Drent, R. H. (1999). The benefit of large broods in barnacle geese: A study using natural and experimental manipulations. *Journal of Animal Ecology*, 68(4), 753-768-undefined.
- Non, W., & Visbeen, F. (2020). *Ganzen en vliegveiligheid rondom Schiphol. Jaarlijkse rapportage 2018*.
- Scheiber, I. B. R. (2013). *The Social Life of Greylag Geese: patterns, mechanisms and evolutionary function in an avian model system*. (I. B. R. Scheiber, B. Weiss, J. Hemetsberger, & K. Kotrschal, Eds.). Cambridge University Press.
- van der Jeugd, H., Voslamber, B., van Turnhout, C., Sierdsema, H., Feige, N., Nienhuis, J., & Koffijberg, K. (2006). *Overzomerende ganzen in Nederland: grenzen aan de groei?*
- Voslamber, B., van der Jeugd, H., & Koffijberg, K. (2007). Aantallen, trends en verspreiding van overzomerende ganzen in Nederland. *Limosa*, 80, 1-17.
- Voslamber, B., van der Jeugd, H., & Koffijberg, K. (2010). Broedende ganzen in Nederland. *De Levende Natuur*, 111(1), 40-44.

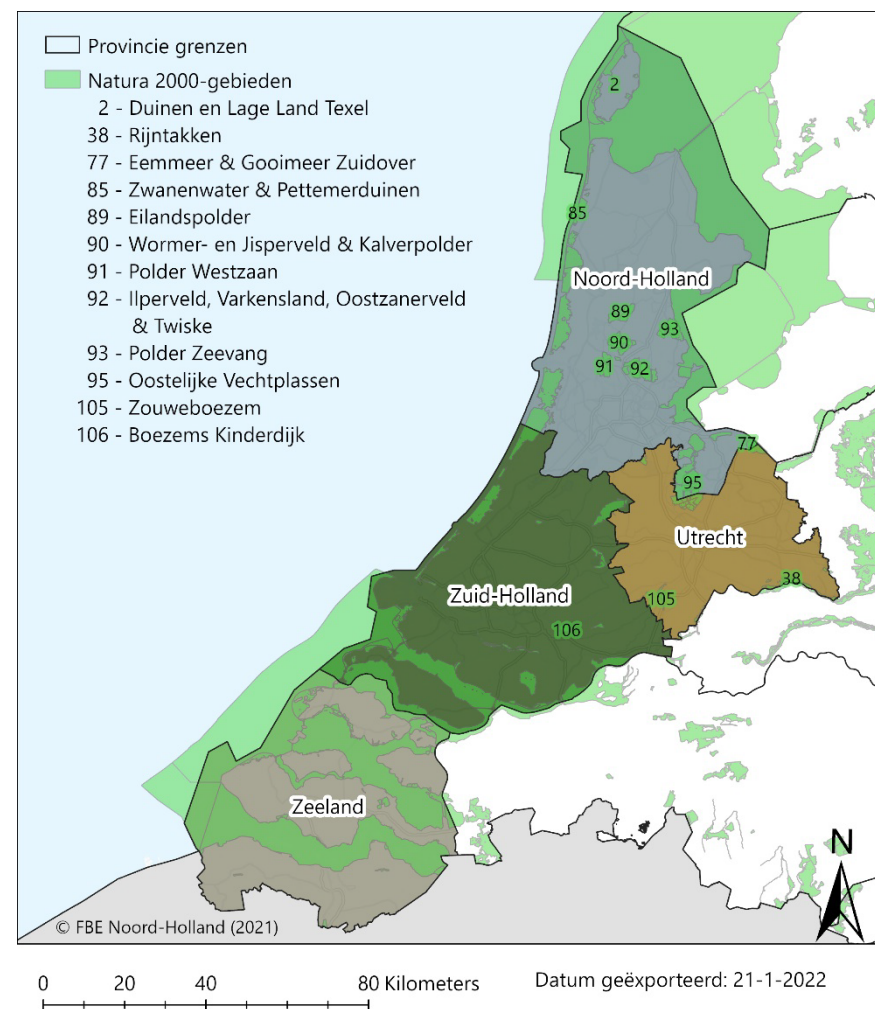
Bijlagen

Bijlage 1: Gevangen ganzen per provincie.

Tabel 2: Aantal gevangen ganzen per soort en per provincie.

	Noord- Holland	Utrecht	Zeeland	Zuid- Holland	Totaal
<i>Brandgans</i>	3551	1095	-	-	4646
<i>Canadese gans</i>	81	68	-	1265	1414
<i>Grauwe gans</i>	8947	3143	-	1458	13.548
<i>Hybride gans</i>	3353	-	-	-	3353
<i>Nijlgans</i>	1	-	-	-	1
<i>Verwilderde boerengans</i>	139	-	-	2	141
Totaal	16.072	4306	-	2725	23.103

Bijlage 2: Genoemde Natura 2000-gebieden

Figuur 13: In de tekst genoemde Natura 2000-gebieden.